

SLOVENSKÁ AUTORITA PRE BRAILLOVO PÍSMO

MGR. MICHAL TKÁČIK

The Slovenská autorita pre Braillovo písmo (Eng. Braille Authority of Slovakia) was established to support braille awareness and literacy in Slovakia. The institute operating under the Matej Hrebenda Slovak Library for the Blind in Levoča is aimed primarily at creating unified Slovak braille code guidelines, developing and implementing necessary rules for the tactile graphics, promoting braille in Slovakia, and trying to make the tactile writing system an important part of blind children's everyday lives from an early age.

Keywords: braille; braille code; tactile graphics; Slovenská autorita pre Braillovo písmo

 michal.tkacik@skn.sk

 The Slovak Library for the Blind of Matej Hrebenda in Levoča

Slovak Authority for the Braille code
Štúrova 36

054 65 Levoča

 www.skn.sk/sabp

Sme radi, ak vás názov článku zaujal. Zvolili sme ho náročky ako **identickú verziu v Braillovom písme názvu Slovenská autorita pre Braillovo písmo**. Článkom chceme informovať o vzniku inštitútu v Slovenskej knižnici pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči (ďalej SKN).

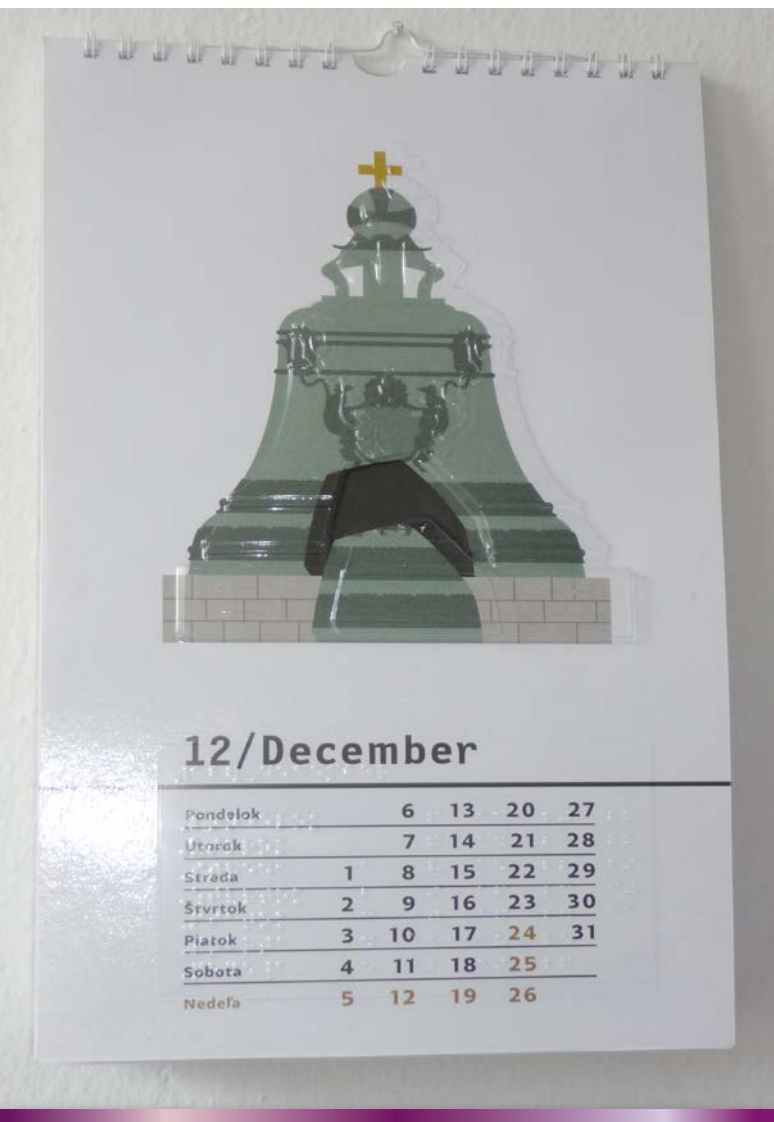
Slovenská autorita pre Braillovo písmo (ďalej SABP) vznikla na základe prijatého rozhodnutia vlády o návrhu Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v decembri 2020, a to v súlade s odporúčaním č. 64 Záverečných odporúčaní Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím. Na základe odporúčaní OSN sa na Slovensku zriadila národná autorita Braillovho písma na vytvorenie štandardizovaného zápisu Braillovho písma. SKN svojim čitateľom už desaťročia prináša knihy, kalendáre,

časopisy či učebnice v bodovom písme, preto sme sa radi ujali aj tejto zodpovednej a nanajvýš potrebnej úlohy rozvoja a podpory používania Braillovho písma a reliéfnej grafiky.

Popularita Braillovho písma medzi nevidiacimi čitateľmi v ostatných rokoch zaznamenala pokles, ktorý paradoxne súvisí s rozvojom informačných technológií. Po ich príchode sa nevidiacim a slabozrakým otvorili nevídané možnosti na získavanie informácií. Počítač, najmä internet, priniesli aj nevidiacim svet na dosah ruky. Pomocou špeciálnych softvérov a čítačov obrazovky si zrazu mohli prečítať dennú tlač v deň jej vydania, a to bez čakania na transformáciu do bodového písma či zvukovej nahrávky, ale aj nájsť si dôležité informácie o aktivitách mesta vo svojom okolí, zistiť informácie o autobusových či vlakových spojeniach, komunikovať s inštitúciami a podobne. Niet divu, že tento informačný rozmach, ktorý výrazne ovplyvnil životy nás všetkých, bol neodolateľný aj pre nevidiacich. Do digitálneho sveta sa nevidiaci vrhli už pri prvom pootvorení dvierok pomocou čítacieho zariadenia, ktoré syntetickým hlasom, čítajúc text z obrazovky, výrazne urýchlilo získavanie informácií z dokumentov či internetových stránok. Syntetická reč a hlasové informácie získavané sluchom sa postupne dostali aj do mnohých prístrojov, bankomatov, výťahov a podobne.

Zobrazovanie meniacej sa informácie do Braillovho písma je zložitá a pomerne časovo i finančne náročná činnosť a operácia, ale je možná, pretože v digitálnom prostredí sa požadované informácie v Braillovom písme dajú zobraziť.

V dôsledku rýchleho rozmachu digitálnych technológií nevidiaci ľudia na celom svete postupne

Fotografia reliéfneho kalendára 2021 s reliéfnym obrázkom a kalendárom v Braillovom písme (Autor Ján Petrík, redakcia SKN)

Braillovský hmatový displej zobrazujúci aktuálny riadok z obrazovky, ktorý pri pohybe po obrazovke okamžite mení svoj obsah a zobrazí ho v bodovom písme (Autor Ján Petrík, redakcia SKN)

obmedzovali používanie Braillovo písma v každodennom živote. V súčasnosti mnohí nevidiaci čelia problémom s čítaním Braillovo písma, pričom ide o zručnosť patriacu k základnej gramotnosti nevidiaceho človeka. Výskumami sa potvrdilo, že hmatová informácia má pre nevidiaceho hlbšiu zážitkovú rovinu ako hlasová, respektíve, najviac sa približuje vnímaniu textu a informáciám čítanými očami. Dotyk s textom poskytuje nevidiacemu nielen znalosť textu, jeho štruktúry či gramatiky, ale poskytuje aj základ na rozvoj zručností pri používaní reliéfnej grafiky, čím sa následne podporuje aj rozvoj priestorovej orientácie a stimuluje priestorovú predstavivosť.

Hoci aj v SKN zvuková kniha (vďaka svojej popularite medzi nevidiacimi) predbehla bodovú tlač, vždy sme vydávanie a tlač v Braillovom písme považovali za dôležité práve preto, aby nevidiaci na Slovensku mali kedykoľvek prístup k tejto forme čítania. V čase, keď Slovenská republika zriaďovala autoritu pre Braillovo písmo, SKN sa ujala tejto dôležitej úlohy a SABP zriadila v priestoroch knižničného inštitútu. Prvým dôležitým krokom SABP ako autority pre Braillovo písmo je zosúladenie a ustanovenie pravidiel písania a používania Braillovo písma na Slovensku. Ide o veľmi náročnú úlohu, pretože používanie Braillovo písma je v každej krajine odlišné. Úzka spolupráca s *Úniou nevidiacich a slabozrakých Slovenska*, ako aj s *European Blind Union* môže významne prispieť k zosúladeniu používania Braillovo písma a k podpore jeho používania vo svete, a tak uľahčiť vzájomné vypožičiavanie kníh v cudzích jazykoch, cestovanie v zahraničí, orientáciu vo verejných priestoroch, na mapách a plánikoch, požičiavanie literatúry v špecifických oblastiach, napríklad v oblasti vedných disciplín, hudobných nôt v bodovom notopise a podobne. Úlohou SABP je zosúladiť doterajšie štandardy Braillovo písma, obohatiť ich o spôsoby zápisov rôznych symbolov, ktoré dosiaľ v štandardoch neboli, reflektovať na postup iných autorít pre Braillovo písmo a včas implementovať nové postupy tvorby, tlače alebo aj výučby bodového písma včas. V budúcnosti pôjde predovšetkým o podporu digitalizácie učebníc, literatúry a iných pomocných textov

a prostredníctvom bodového písma v digitálnom prostredí prinášať publikácie nevidiacim, a tak i naďalej rozširovať už teraz impozantnú digitálnu knižnicu zvukových kníh a časopisov o literatúru v Braillovom písme.

Úlohou SABP však nie je len propagovať používanie bodového písma a reliéfnej grafiky medzi nevidiacimi. Jednou z príčin, prečo používanie Braillovo písma zaznamenalo pokles, je aj to, že vo verejných priestoroch absentuje. Okrem osvetovej činnosti smerom „dovnútra“, v rámci ktorej chceme zdokonaľiť učebné metódy bodového písma, zvýšiť mieru jeho používania medzi nevidiacimi a celkovo zlepšiť gramotnosť nevidiacich, zameriame svoje aktivity aj „von“, k verejnosti, inštitúciám, dopravcom, poskytovateľom zdravotnej starostlivosti atď. Bodové písmo sa vďaka zavedeným pravidlám EÚ stalo pevnou súčasťou obalov liečivých prípravkov a nikoho jeho prítomnosť na liekoch v súčasnosti neprekvapí. Nevidiacim v bežnom živote nesmierne pomáha, ak vedia, aký druh liekov sa práve chystajú užiť. Rovnako by však pomohlo, keby sa bodovým písmom uvádzali aj ďalšie informácie, napríklad na dverách úradu číslo kancelárie a meno pracovníka, v reštaurácii jedálny lístok, v inštitúciách zmluva s operátorom či bankou, v prípade požiaru smer únikového východu a podobne. Potešili by však aj menej (životne) dôležité informácie, napríklad príchuť čaju, čokolády či nápoja. Niektorí výrobcovia na svoje produkty Braillovo písmo umiestňujú, ale výskyt takýchto produktov je však stále zriedkavý, podobne ako dobre známy šafran.

Je dôležité, aby sme nevidiacim i naďalej prinášali informácie v bodovom písme a reliéfnej grafike a verejnosti poskytovali informácie o tom, ako sa dá pomôcť nevidiacim v každodennom živote aj prostredníctvom novodobých digitálnych technológií. Partnerské dialógy so všetkými tými, ktorí pracujú vo verejných inštitúciách, sú pre naše poslanie základným kameňom, a preto veríme, že medzi čitateľmi časopisu *Knižnica* nájdeme chápujúcich čitateľov, ktorým budú naše myšlienky, ciele a prosby bližšie a zrozumiteľnejšie v prípade budúcej spolupráce.